LIMBĂ ŞI LITERATURĂ

PREOCUPĂRILE LUI KOGĂLNICEANU CU PRIVIRE LA LIMBĂ

DE

SIMION DĂNESCU

In prima jumătate a secolului al XIX-lea — în care se încadrează şi activitatea oretică a lui M. Kogălniceanu în legătură cu limba romînă — în Transilvania, luntenia şi Moldova, au existat cele mai contradictorii păreri cu privire la ori-inea şi ortografia limbii romîne, la elementele ei constitutive, precum şi cu pri-ire la folosirea ei ca mijloc de exprimare artistică.

Aceste contradicţii în problemele lingvistice oglindesc contradicţiile condi-ilor economico-sociale care pregăteau trecerea societăţii romîneşti de la feu-alism la capitalism. În lupta pentru fixarea unei limbi unitare, pe înţelesul ntregului popor, puţini cărturari şi-au dat seama că dezvoltarea limbii nu trebuia se facă distrugînd limba existentă şi creînd una nouă din fantezia filologilor, ea trebuie să se desăvîrşească — cum zice I. V. Stalin — « pe calea dezvoltării perfecţionării elementelor fundamentale ale limbii existente »[1].

Dintre contemporanii moldoveni ai lui Kogălniceanu, unii, ca de exemplu onst. Negruzzi, Alecu Russo şi V. Alecsandri, au luat parte mai activă decît ogălniceanu la dezbaterea acestor probleme. Scriitorii moldoveni au adus în ceste discuţii multă lumină, un deosebit simţ literar, mare interes pentru fixarea ei limbi literare, naţionale a întregului popor, pe baza limbii populare şi a onicilor. Contemporanii, ca de exemplu August Treboniu Laurian, au recunoscut iar de atunci ascuţimea critică a moldovenilor în chestiunile privitoare la mba noastră literară. August Treboniu Laurian, ca transilvănean şi ca adept teoriilor şovino-latinizante despre limbă, ar fi putut lua apărarea transilvăne-lor. Totuşi, în 1840, el trimite lui Kogălniceanu un exemplar din gramatica « Tentamen criticum » (Viena, 1840), însoţit de o scrisoare, din care se vede crederea autorului în realismul lingvistic al moldovenilor: « ... ştiind că

[1] I. V. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Bucureşti, Ed. pentru literatură litică, 1953, p. 24.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

literații romîni din Moldavia sînt mai puțin de prejudecăți necercetate, împresurați și mai cu mare amor adevărului... »[1]. Realismul scriitorilor moldoveni în problema limbii noastre literare și artistice se explică prin faptul că ei, pe la 1840, au venit în contact masiv cu frumusețile literaturii noastre populare, s-au ocupat de strîngerea și publicarea creațiilor literare orale și au folosit pe o scară întinsă, în operele lor literare, motivele folclorice și mijloacele de expresie ale literaturii populare. M. I. Kalinin arată clar puterea de influență a literaturii populare asupra celei scrise, în modul următor: « Noi știm că cei mai dotați poeți, cei mai talentați compozitori au devenit genii în creația lor, numai atunci cînd au venit în contact cu creația populară, cînd s-au adresat izvoarelor ei»[2].

Comparat cu colaboratorii și contemporanii lui (C. Negruzzi, V. Alecsandri și Alecu Russo), în ce privește preocupările lingvistice și contribuția la formarea limbii literaturii artistice, Kogălniceanu rămîne în urma lor; totuși, din rîndurile care urmează, se va vedea că istoria literară burgheză a ignorat și a minimalizat importanța scriitorului progresist Kogălniceanu și în această ramură a activității lui, așa cum a minimalizat și importanța ideilor lui sociale.

Trecînd peste preocupările lingvistice ale lui Kogălniceanu dintre 1836 și 1837, în legătură cu limba țiganilor[3], ne oprim la ideile lui despre limba romînă. Acestea sînt împrăștiate în diferite lucrări publicate între 1837 și 1856. După această dată Kogălniceanu nu mai teoretizează despre limbă, ci este însuși creatorul limbii și stilului oratoriei democrat-politice.

Primele idei teoretice ale lui Kogălniceanu despre limba romînă apar prin 1837 și pornesc din dragoste față de popor. Kogălniceanu se afla atunci la Berlin, unde citește într-o lucrare franceză a lui Eichhof (« Paralèle des langues de l'Europe», Paris, 1836) că «... limba valahă, amestec de cuvinte latine și slavone, nu oferă decît puțină cultură și, prin urmare, puțin interes ». Afirmația aceasta îl stimulează pe Kogălniceanu spre noi cercetări și găsește în lucrarea germană a lui F. I. A. Schneidawind, un admirator al poeziei noastre populare, o apreciere complet opusă aceleia a lui Eichhof și anume: « Limba moldovenească, distinsă prin fineță și armonie, pare a fi creată pentru cîntare, iar în privința tonului ei dulce și moale, mai că poate fi pusă alături de cea italienească ». Reproducînd cele două păreri opuse[4], Kogălniceanu susține pe cea din urmă, arată originea și fondul latin al limbii romîne, îmbogățirea ei cu elemente slavone, afirmînd că cuvintele slave din limba romînă sînt « în cel mai mare număr ». Apoi, potrivit unei vechi metode filologice comparatiste, Kogălniceanu reproduce, în

---

[1] « Arhiva Romînească », Iași, vol. I, 1841, p. 371.

[2] Pasaj citat de A. Iașcenco în articolul său «Problema caracterului popular al literaturii în « Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică». București, Ed. Cartea Rusă, 1952, p. 150.

[3] Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigains. Berlin, 1837.

[4] M. Kogălniceanu, Romänische oder wallachische Sprache und Literatur. Berlin, 1837. Ed. București, 1895, p. 3.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

ortografie etimologică italienizantă, un fragment din « Orlando furioso » de Ariosto, în traducere romînească şi rugăciunea « Tatăl nostru ». Prin aceste specimene de limbă, Kogălniceanu urmărea să convingă pe cititorii străini, că limba romînă se plasează în familia limbilor romanice, apropiindu-se în special de limba italiană. Interesul lui Kogălniceanu pentru sonoritatea muzicală a limbii italiene apare în scrisorile lui familiale, din 1836[1], şi se prelungeşte pînă prin 1841. În acest an, el anunţă, în « Arhiva romînească », pentru a doua oară (întîia oară anunţase în « Dacia literară », 1840), apariţia lucrării lui Eliade, « Paralelismul între dialectele romîn şi italian ». Kogălniceanu apreciază, ca o strălucită exemplificare a teoriei eliadiste, traducerea însăşi a operei « Gerusaleme liberata », spunînd că e făcută de Eliade în « dialectul nostru ». Este clar că ideile lingvistice şovin-italienizante ale lui Eliade şi Treboniu Laurian şi-au găsit ecouri în concepţia lui Kogălniceanu despre lexicul, dar mai ales despre ortografia limbii romîne.

Din aceeaşi perioadă, a anilor de tinereţe, datează propuneri concrete din partea lui Kogălniceanu pentru modificarea ortografiei limbii romîne, şi iată în ce împrejurări. Neofit Scriban, un teolog progresist moldovean, care studiase în Rusia [2], a publicat în litere latine « Catehis sau Învăţături de căpetenie ale bisericii răsăritului » (Iaşi, 1838). Kogălniceanu recenzează această carte în « Alăuta Romînească » (nr. 3 şi 4/1838), dar nu aspectul ei dogmatic, ci numai noul sistem ortografic adoptat de Scriban. Kogălniceanu aprobă ortografia cu litere latine; chiar începe prin a aduce laude transilvănenilor, ca unii care « au cercat de a introduce iarăşi scriptura *romană*, [în timp ce] noi romînii din Valahia şi din Moldavia ne ţinem tot la vechile litere ciriliene ». Însă, argumentele lui Kogălniceanu în sprijinul ortografiei cu litere latine sînt izvorîte dintr-un naţionalism burghez. Kogălniceanu acuză pe Scriban de transcrieri improprii şi, urmînd gramaticii lui Ion Alexie[3], propune ca *ş* să nu se transcrie *sh* (cum l-a transcris Scriban), ci *ş* (s cu punct, la începutul cuvintelor), sau *ss* (la mijlocul cuvintelor: Iassi, mossie).

Dar Kogălniceanu nu persistă mult în susţinerea acestor erori ortografice. În 1848, recenzînd lucrarea lui Gheorghe Asachi, « Dochia şi Traian după zicerile populare a romînilor », acuză pe Asachi de neconsecvenţe ortografice în privinţa grupurilor *ce*, *ci*. Kogălniceanu spune să nu transcriem *tch* (tchetate), nici *tz* (Scăritzica), nici *cz* (Czeribuco), cum transcrie Asachi, ci să transcriem consecvent *ce, ci (cetate, Scăricica, Ceribucul)*.

---

[1] M. Kogălniceanu, Scrisori 1834—1849. Ed. P. V. Haneş. Bucureşti, 1915, p. 80, 163.

[2] Neofit Scriban aducea chiar în teologie idei de înnoire, de renunţare la unele absurdităţi tradiţional-creştine. Se ştie că el citea pe Voltaire şi că pentru această faptă « a fost pedepsit de cîrmuirea bisericească cu surghiunul la Mînăstirea Neamţului ». (N. Iorga, Ist. lit. rom. în sec. al XIX-lea, vol. I, p. 177).

[3] Ion Alexie, filolog transilvănean citat de Kogălniceanu, autorul operei Gramatica Daco-Romana sive Valachica, Viena, 1826.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

În teorie, Kogălniceanu a fost un susținător al ortografiei cu litere latine, ceea ce se vede clar și în programul ziarului « Steaoa Dunării » (1855). În practică însă, el a procedat contrariu, tipărind operele sale pînă tîrziu, cu litere chirilice. El justifică această inconsecvență în programul ziarului « Steaoa Dunării », argumentînd că ziarul fiind foarte popular, ar risca să rămînă necitit în noile litere latine, necunoscute majorității cititorilor. În același program, Kogălniceanu scrie că « limba romînească este răstignită pe fel de fel de cruci, stropșită prin fel de fel de sisteme, întunecată prin fel de fel de ortografii, unele mai absurde decît altele ». Cuvintele acestea dovedesc că *Kogălniceanu dorea o unificare a sistemelor ortografice, dorea un singur sistem generalizat și comun*, pentru că acest sistem ortografic, alături de *o limbă literară comună*, alături de *o literatură comună*, contribuia la *unitatea națională a poporului* și deci la *unirea Principatelor*, ceea ce era și scopul principal politico-ideologic al ziarului « Steaoa Dunării ».

★

Kogălniceanu, ca teoretician al problemelor lingvistice, nu s-a mărginit numai la problemele ortografice, dar a susținut cu același interes și dezvoltarea studiilor lexicografice romîne. Astfel, reproduce în «Dacia literară » (1840) o propunere a lui Gh. Asachi, pe care o găsește vrednică de răspîndit, « prin interesantele sale observații ». Gh. Asachi, îndemnat de filologul Săulescu, propunea alcătuirea unui lexicon al limbii romîne, care să înregistreze cuvintele vechi ale limbii romîne. Se descoperise un exemplar din « Psaltirea » lui Coresi (1570) — iar nu 1568, cum greșit o datează Asachi — și vechile latinisme ale limbii coresiene deschideau orizonturi noi cărturarilor moldoveni. Kogălniceanu reproduce — după Asachi — expresii coresiene, în care figurează vechi latinisme, ca *zeul*, *miser*.

Tot în « Dacia literară », Kogălniceanu anunță apariția dicționarului lui I. A. Vaillant, « Vocabularul purtăreț rumînesc-frantozesc și frantozesc-rumînesc» (București, 1839), după cum laudă și inițiativa lui Asachi, a fizicianului T.Stamati și a altora, care voiau să publice la « Institutul Albinei », « cel dintâi lexicon de conversație în limba romînească ».

Din proiectul de probă tipărit de Asachi în 1840, discutat critic de Kogălniceanu, înțelegem că era vorba de un fel de enciclopedie pentru explicarea termenilor tehnici; ca exemplu, citează și discută cuvîntul *barometru*. Din citarea acestui singur exemplu, ne dăm seama că preocupările lexicografice ale lui Kogălniceanu erau legate de practică și de progresul tehnic [1].

★

Începând cu anul 1840, Kogălniceanu, ca îndrumător al culturii și literaturii artistice, înțelege să amplifice concepțiile lui despre limbă. Chiar în « Intro-

[1] Lexiconul de conversație, proiectat de Asachi în 1839, a apărut abia în 1842, pînă la cuvîntul « Acton, Josef, cavaler ». El depășește, după cum a arătat Liviu Marian, cu mult planul inițial.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

ducția » — program a « Daciei literare », el este preocupat de limba națională, dar sub alt aspect și anume, măsura în care ea servește, în general, exprimării scrise și, în special, literaturii beletristice. Kogălniceanu este preocupat teoretic de *problema limbii noastre literare* pînă în 1856. În rezolvarea teoretică a problemei, Kogălniceanu se alătură contemporanilor lui, Const. Negruzzi, Alecu Russo și V. Alecsandri, combătînd pe transilvăneni. Kogălniceanu folosește toate mijloacele pentru a duce « lupta împotriva jargoanelor savante care amenințau acum, prin școala lui Laurian, bunul stil tradițional, în Principate »[1].

La 1840, Kogălniceanu punea problema « ... ca romînii să aibă *o limbă și o literatură comună pentru toți* » (« Dacia literară » în « Introducție », cap. III). Unitatea limbii literare este susținută de Kogălniceanu, cu toată convingerea, și mai tîrziu. În «Propășirea» (nr. 2 din 16 ianuarie 1844), el publică o știre îmbucurătoare, anume că și la București, scriitorii munteni Voinescu, Bolliac, Eliade, Bălășescu, Bălcescu, Bolintineanu, împreună cu filologul transilvănean Laurian, cu artistul progresist Negulici, cu oameni politici ca Tell ș.a., constituiți în « Societate literară », au consacrat « cele mai multe dezbateri asupra limbii ». Kogălniceanu reproduce din scrisoarea acestor scriitori munteni următorul pasaj caracteristic: «*Am făcut o apropiere între deosebiții autori și deosebitele sisteme și căutăm să venim la unul* (sublinierea noastră), după care *să scriem toți*, ca să lipsească odată acest al doilea Babel... Stăpînirea ne lasă în pace, că politică nu vorbim ». Sub aspectul unității limbii, Kogălniceanu lua în considerație și aprecia nu numai limba « poetică » folosită de literatură, dar și limba folosită în știință, tehnică și biserică. Astfel, în propriile-i articole publicate între 1840 și 1845, pentru a populariza știința, el adoptă neologismele. În ce privește unitatea limbii cărților bisericești, el laudă activitatea unificatoare a lui Veniamin Costachi[2].

In calea unificării limbii noastre literare și artistice ședeau mai ales criticile și modul de exprimare al unora dintre scriitorii și filologii transilvăneni. De aceea, Kogălniceanu devine mai combativ, cînd apreciază scrierile în limba latinizantă a transilvănenilor. În proiectul de program al ziarului său « Unirea », Kogălniceanu spunea, în 1855, că va susține « apărarea limbii romînești despre exagerațiile neologismului ardelenesc, care în curînd va face să nu mai avem limbă » .

Sub influența curentului latinist, rupți de literatura orală a poporului, care singură, ne oferea o limbă comună întregului popor, se înfățișau și scriitorii bucovineni colaboratori la « Calendarele » lui Ekhard din Cernăuți. Kogălniceanu, cercetînd critic literatura și limba acestor scriitori, scrie cu ironie că ei creează o literatură de « ...povestiri care se deosebesc prin un stil latino-polono-ruteno-

[1] N. Iorga, Istoria literaturii romînești în secolul al XIX-lea. București, 1908, vol. III, p. 175.

[2] « Propășirea », nr. 10 din 12 martie 1844, sub titlul « Bibliografie ».

[3] Programul a fost publicat de N. Iorga, « M. Kogălniceanu ». București, f. a. p. 18.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

ungaro-germano-romînesc, ce au caracterizat totdeauna literatura Bucovinei, afară de o singură excepție, jurnalul «Bucovina», răposat la 1849»[1].

Literatura și articolele scrise în revista «Foaie pentru minte, animă și literatură» în 1855, sub conducerea, atunci, a lui Iacob Mureșanu, sînt aspru condamnate de Kogălniceanu, care le găsește de un «stil greu, tăiat din topor și însușit de a dezgusta pentru eternitate de o asemine limbă»[2].

Kogălniceanu a folosit, pentru a-și răspîndi ideile lui despre limbă, numeroase mijloace: recenzii, notițe informativ-bibliografice, programele revistelor și ziarelor lui. Dar ceea ce nu s-a remarcat pînă acum este că el a folosit, în același scop, ironia și gluma satirico-literară la adresa jargonului cosmopolit greco-franțuzit, întrebuințat de boierimea și burghezia noastră în mediul saloanelor și al petrecerilor galante.

Astfel, într-o cronică glumeață «Voiajuri și plimbări»[3], Kogălniceanu se referă la acei boieri și burghezi, care «...au început a se face cosmopoliți de vreo câțiva ani; gustul voiajurilor s-a lățit atît de mult între ei, că nu-i primăvară în care să nu iasă din țară caravane întregi de tineri». Cu prilejul acestei satirice invective, el pune în gura unei frumoase doamne din societatea ieșeană următoarele cuvinte: «Astăzi am făcut un *voiaj* tare ostenitor, de la grădina publică pînă la sediul, dar peste o lună am să fac o *plimbare*, prin Italia și prin Franța». În altă cronică satirico-glumeață, intitulată «Un nume rar», ironizează termenul, atunci nou, (însă astăzi generalizat în limba noastră) *numerar* (fr. numéraire), care era întrebuințat în locul substantivului colectiv *bani*. Kogălniceanu face un joc de cuvinte spunînd că lipsind *banii*, s-a ajuns ca numele lor să fie într-adevăr un *nume rar* («Propășirea», 24 mai 1844). În schița sa umoristică «Adunări dănțuitoare» (1839), Kogălniceanu batjocorește burghezia care, în saloane, întrebuința expresii franțuzești, socotind limba poporului ca o limbă «grosolană». Cu aceleași tendințe satirice, el mai scrie și schița scurtă intitulată «Un bon mot franțuzesc de pe malurile Bahluiului sau les brèves et les longues» (Un cuvînt de haz... sau vocalele scurte și lungi): un industriaș, lacom a-și spori averea, «metalicescul său plan», printr-o căsătorie cu o femeie bogată, plin de îngîmfare, voi a-i spune în limba franceză că «el fusese la Paris un an și jumătate». Însă, printr-o greșeală de pronunțare a vocalelor, i-a spus că «la Paris a fost un măgar și jumătate» (fr. an=an (timpul); însă âne=măgar). Kogălniceanu și-a fixat ideile despre limba literară și artistică în strînsă legătură cu curentul literar popular și istoric al vremii sale[4]. În această perioadă (1840—1845), Kogălni-

---

[1] «Calendarele anului 1855», în «Romînia literară», 1855, p. 25.

[2] «D-lui Iacob Mureșanu» în «Romînia literară», 1855, p. 186.

[3] Vezi «Propășirea», 18 din 14 mai 1844.

[4] Despre normele impuse limbii literare de dezvoltarea și succesiunea școlilor și curentelor literare, vezi B. V. Tomașevschi, Limbă și literatură, în «Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică». Ed. Cartea Rusă, București, 1952, p. 235—246.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

ceanu a folosit activ şi constructiv variate forme literare şi alte procedee pentru a combate tendinţa boierimii şi a burgheziei de a dispreţui limba poporului şi de a o schimonosi cu barbarisme.

La sfîrşitul anului 1855, Kogălniceanu scoate ziarul « Steaoa Dunării », care avea să susţină autonomia şi unirea Principatelor, precum şi dezvoltarea economiei burgheze în noul stat care se crea.

Conţinutul de idei al articolelor publicate în ziarul lui, obligă pe Kogălniceanu a nu mai lua ca normative gramaticale şi lexicale elementele limbii vorbite, ci de a face loc unei limbi literare tot mai bogate în neologisme. El teoretizează asupra noului său procedeu de îmbogăţire a limbii. Alecu Russo îl învinuieşte pe Kogălniceanu că în paginile ziarului « Steaoa Dunării » foloseşte o limbă neînţeleasă de popor: tocmai « ...acum — scrie Russo — este nevoie de înţălegere; şi neuniţi în vorbă, sînt toţi uniţi a cere ca « Steaoa » să scrie pentru obştie, *obştea* cea nepoliglotă, nelatină, nefranţuzească, ca să poată bieţii oameni avea o legătură, un locşor pe pămîntul moldovenesc, unde să vorbească moldoveneşte »[1].

Am reprodus cuvintele lui Alecu Russo, pentru că ele dau soluţia unificării limbii noastre literare prin pătrunderea elementelor vii ale limbii întregului popor (« obştiea ») în sistemul limbii cărturăreşti (limba presei, ştiinţei şi literaturii artistice).

Kogălniceanu răspunde lui Alecu Russo cu argumente în favoarea folosirii neologismelor. Kogălniceanu justifică prezenţa neologismelor în paginile ziarului său, în funcţie de ideile « progresiste » pe care le propaga ziarul: « Acum sîntem calificat de p r o g r e s i s t... Şi credem că şi publicul nostru — deşi nepregătit şi unde era să se pregătească? — v a p r o g r e s a cu noi şi în stil şi mai ales în idei. Sînt atîtea idei care, dacă ar fi să nu întrebuinţăm cuvintele străine ce le exprimă şi să ne slujim de circonlocuţii romîneşti, ar rămîne mai neînţelese încă decît rostindu-le prin termene astăzi s t r ă i n e dar mai î m p ă m î n t e n i t e »[2]. Kogălniceanu recunoaşte, în continuare, că în ziarul său deseori ideile nu sînt exprimate cu destulă claritate, dar explicaţia acestei confuzii în stilul de exprimare o dă lipsa de libertate a tiparului, din vremea aceea: « Sînt apoi alte idei, care în deosebite împrejurări, ne silesc poate de a nu le exprima prea lămurit; acel ce are ochi, vadă; acel ce are minte, înţeleagă! Vie libertatea tiparului, care sperăm că... vom avea în curînd şi, atunce, făţiş, fără întorsături, fără cimilituri, vom căuta a vorbi într-un chip spre a fi înţăleşi de toţi. Însă şi atunce, tot credem că de multe ori noile idei vor cere neapărat şi noue cuvinte ».

Stilul acesta aluziv, folosit în regimurile aracceeviste, cu mare prudenţă, de frica cenzurii, a fost folosit şi de Lenin în scrierile sale tipărite în ilegalitate

[1] « Steaoa Dunării », 23/3 martie 1856, p. 91—92.
[2] Sublinierile spaţiate sînt ale lui M. Kogălniceanu.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)

şi a fost numit de el just ca « blestemat limbaj esopic »[1]. Aceasta înseamnă că libera exprimare a ideilor contribuie la claritatea cu care oamenii îşi pot comunica şi schimba între ei aceste idei.

În concluzie: Kogălniceanu a susţinut o limbă naţională şi unitară, comună întregului popor. Cu cîtă satisfacţie subliniază el, pînă şi într-un discurs politic, această unitate: « Eu, ca moldovan, cînd trec Oltul, cred că mă găsesc în Moldova, atît este de mare asemănarea între Oltenia şi Moldova. Chiar în limbă sînt expresiuni moldoveneşti care nu se găsesc decît în Oltenia »[2].

Ca teoretician, în probleme de limbă, Kogălniceanu a mers paralel cu idealurile politico-sociale ale vremii. A început cu deviaţii în sensul ortografiei italienizante şi latinizante, prin 1837 şi 1840, consecinţă a naţionalismului burghez. Între 1840 şi 1855, Kogălniceanu susţine cu consecvenţă lupta pentru crearea unei limbi literare naţionale şi unitare a întregului popor. În această a doua fază, Kogălniceanu îşi datoreşte realismul lingvistic şi superioritatea ideologică contactului său cu limba poporului din creaţia literară orală şi cu limba cronicelor care cuprindeau trecutul de luptă al poporului. Mai tîrziu, prin 1855 şi 1856, Kogălniceanu şi-a modificat ideile lui despre limbă, sub influenţa cerinţelor activităţii lui general progresiste şi democrate, pe linia unirii Principatelor, care avea să ajute dezvoltarea economiei burgheze în noul stat burghez care se crea.

[1] V. I. Lenin, Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului (*Opere alese*, Ed.P.M.R. vol. I, partea a 2-a, p. 392) şi Lenin despre literatură, Ed. P.M.R., 1948, p. 6.

[2] Programa de la Mazar-Paşa. . . cuvînt rostit în şedinţa Camerei deputaţilor din 26 şi 27 ianuarie 1883. Bucureşti, 1893, p. 11. Această analogie în portul, arta şi particularităţile lingvistice ale oamenilor din Oltenia şi « Moldova de Sus » a mai fost relevată şi de M. Sadoveanu, « Anii de ucenicie », 1944, p. 9 cît şi de filologul Alex. Philippide.

BDD-A10207 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:50 UTC)